Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jutta Petäjä

Luken asiantuntijalausunto

Luken toimintamenot

Luken toimintamenomomentin määräraha vuoden 2025 talousarvioesityksessä on 90,9 M€. Määräraha sisältää yksittäisenä kertaluonteisena lisärahoituksena Jokioisten (Minkiö) uuden tutkimusnavetan investointirahoituksen (4 M).

Hallituksen kehyspäätöksen mukaiset leikkaukset, jotka kohdentuvat Luken toimintamenomomentille (30.01.05) ovat yhteensä 7,75 M€ ja ne toteutuvat asteittain vuosina 2025-2027. Sopeuttamistarvetta lisää hallituksen linjaus, että uusiin tehtäviin ei lähtökohtaisesti osoiteta lisärahoitusta, vaan niiden rahoitustarve tulee sopeuttaa olemassa oleviin kehyksiin. Lukella uudet pysyvät tehtävät liittyvät pääosin viranomais- ja tilastoviranomaistehtäviin.

Lähtökohtana vuodelle 2025 on, että toiminnan ja talouden tasapaino turvataan edelleen vahvistuvan ulkopuolisen rahoituksen turvin sekä toteuttaen toimenpiteitä, joilla varaudutaan tulevien vuosien leikkauksiin.
- Ulkopuolisen rahoituksen kasvattaminen edellyttää toiminnan vaikuttavuutta, kyvykkyyttä onnistua rahoitushauissa sekä tuloksellista toimeenpanokykyä sekä asiakas- että yhteisrahoitteisissa hankkeissa.
- Toimenpiteet talouden tasapainottamisessa: Toiminnan fokusointi, volyymimuutokset, uudet toimintamallit toiminnan tehostamisen tukena, ydinosaamisen turvaavat muutokset henkilöstörakenteessa ja mitoituksessa.
- Investointien rahoituksen turvaaminen, jotta voidaan ylläpitää kilpailukykyisiä tutkimusympäristöjä ja mahdollistaa tutkimusympäristöjen hyödyntäminen yhteistyöhankkeissa sekä kansallisissa että kansainvälisissä tutkimusinfraverkostoissa.

Jotta virastojen merkittävät haasteet toiminnan ja talouden tasapainottamisessa on ratkaistavissa, niin poliittisten ratkaisujen tulisi tukea virastojen/laitosten mahdollisuuksia toteuttaa organisaation ydintoimintaa turvaavien tuottavuustoimenpiteiden toimeenpano. Esimerkiksi toimipaikkarakennetta ja toimitiloja koskevilla ratkaisuilla tulisi turvata tarkoituksenmukaiset ratkaisut toiminnan näkökulmasta ja samalla mahdollistaa säästö toimitilamenoissa, jolloin henkilöstöön kohdistuvia säästöpaineita voidaan keventää.

Tutkimusrahoituksen merkitys ja turvaaminen

Tutkimuksella on keskeinen rooli yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden ratkaisemisessa sekä kilpailukyvyn vahvistamissa, minkä vuoksi tutkimusrahoituksen turvaaminen on tärkeää.

Politiikkatoimin tulee edistää TKI-mallia, joka tukee ylihallituskautista, haastelähtöistä ja ratkaisukeskeistä TKI-toimintaa (sellaisista aiheista kuten

biotalousstrategiassa mainittu arvonlisän nostaminen tai siirtymä puhtaaseen energiaan). Samalla tulee edistää skaalautuvuutta perustutkimuksesta soveltavaan tutkimukseen, missä myös yritykset ja muut toimijat ovat aktiivisessa roolissa.

Poikkihallinnollisin toimin tulee edistää tutkimustiedon hyödyntämistä päätöksenteossa ja painottaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta ratkaisuissa ja niiden soveltamisessa.

Toimintamalleja, joilla julkisen rahoituksen voidaan odottaa vivuttavan yksityistä rahoitusta ovat mm. tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteiset TKI-ohjelmat ja osaamiskeskittymät sekä yhteiskäyttöiset TKI-infrastruktuurit ja kokeiluympäristöt. Tämän tyyppisten toimintojen tulee olla keskeisessä asemassa rahoituksen kohdentamisessa.

T&K -rahoituksen tulee luoda strategisia painopisteitä suurten haasteiden ratkaisemiseksi. Tämä toteutetaan TKI-ohjelmamuotoisilla rahoitusinstrumenteilla, joissa hyödynnetään ja vahvistetaan innovaatioarvoketjun eri toimijoiden yhteistyötä. Tutkimuslaitosten rooli tulee tunnistaa koko innovaatioarvoketjussa. Rahoitus tulee TKI-toiminnan sektorikohtaisista eroista huolimatta pyrkiä yhdenmukaistamaan ja johdonmukaistamaan toimia koko TKI-kentällä.

Koordinoitu TKI -ohjelmien rahoitusmalli kansallisesti merkittävien haasteiden ratkaisemiseksi edellyttää suurten tutkimusrahoittajien (BF, SA, ministeriöt) yhteistyötä siten, että ohjelma kattaa perustutkimusta, soveltavaa tutkimusta, pilotointeja ja yrityshankkeita. Ohjelmamuotoinen malli täydentää nyt käytössä olevia rahoitusinstrumentteja ja tuo niiden rinnalle strategisen instrumentin, jonka tavoitteenasetanta voi lähteä hallitusohjelman tavoitteista.

Ohjelmamuotoinen työskentely vahvistaa kansallista kyvykkyyttä vaikuttaa keskitetysti myös EU -rahoituksen suuntaamiseen sekä aluerahoituksen että Horizon Europe- rahoituksen osalta. Perusrahoitusta tarvitaan mm. omarahoitukseen, jotta tutkimuslaitokset voivat hakea kilpailtua rahoitusta ja kehittää strategisia kyvykkyyksiä pitkäjänteisesti.

Lisäksi tulee taata pitkäjänteinen varmuus päätöksentekoa tukevan tutkimuksen ja aikasarjojen keräämiseen tutkimuslaitoksissa budjettirahoituksen avulla. Aineistoja hyödynnetään jatkossakin hallinnon sekä yritysten päätöksenteon tukena mm yhteiskunnan huoltovarmuuteen, hyvinvointiin ja yritysten toimintaympäristön muutoksiin vastaamisessa.

Jutta Petäjä

Talousjohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 30.09.2024 klo 12:12:51.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jutta Petäjä
Jutta Petäjä, Johanna Kohl

Liitteet:

Tiedoksi: